

Кірей К.О. Організація системи дистанційної освіти // «Причорноморська регіональна науково-практична конференція професорсько-викладацького складу», Миколаїв, 18-20 квіт. 2012 р.

УДК 378.14

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

К.О. Кірей, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформаційних систем і технологій МДАУ

Дистанційне навчання стає усе більш популярним як за кордоном, так і в Україні. Людина хоче здобути освіту або пройти курси підвищення кваліфікації, проте в неї немає можливостей зробити це: не вистачає часу, не вистачає грошей на тривалі поїздки, що все одно доведеться здійснювати для здобуття заочної освіти. Таким чином, дистанційна освіта може бути виходом для зайнятих людей або людей, що живуть далеко від центрів освіти.

У статті розглядаються основні моменти організації дистанційної освіти і виникаючі проблеми використання такої форми навчання.

Організація системи дистанційної освіти вимагає в першу чергу чітко визначити мету впровадження такої системи навчання. Нині, на наш погляд, найбільш значимою і актуальною є мета розширення ринку освітніх послуг. Сьогодні надання освітніх послуг вже не можна не розглядати як один з видів бізнесу. В цьому сенсі дистанційне навчання, як один із засобів, що не визнає кордонів, економить час усіх сторін, набуває особливого значення.

Отже мету зазначено, далі необхідно окреслити круг завдань, що сприятимуть ефективному досягненню поставленої мети. Черговість рішення і значущість завдань визначається існуючою інфраструктурою, устаткуванням і бюджетом навчального закладу. Розглянемо основні завдання [1].

Відповідність традиційним формам навчання, що використовуються у навчальних закладах. Тобто необхідно визначити: в якій мірі має змінитися існуюча організація навчального процесу та діяльність викладачів і студентів. Систему дистанційного навчання, наприклад, можна розглядати не як незалежну альтернативну систему навчання, а як систему, що доповнює традиційну та дозволяє оптимізувати навчальний процес з точки зору навантаження викладача.

Використання системи дистанційного навчання як нової форми навчання, тобто у якості альтернативної форми традиційному навчанню. Тут, крім вимог щодо навчальних матеріалів і способів взаємодії викладачів і студентів, необхідно також передбачити електронний деканат, синхронізацію курсів між собою, збір статистики за процесом навчання й інші традиційні функції деканату.

Організація доставки навчального матеріалу студентам. Вибір технічних засобів, на перший погляд, не таке складне завдання (якщо не розглядати «екзотичні» рішення, як правило, надзвичайно дорогі), проте, з іншого боку, навіть Інтернет, що став традиційним середовищем взаємодії користувачів та обміну інформацією, інтегрує все більше різних технологій, облік яких необхідний для правильного вибору засобів. Вирішуючи задачу доставки

начальних матеріалів, також необхідно звернути увагу на те, який тип інформації переважає (текстова, графічна, аудіо або інша) та об'єм інформації, необхідний для належного забезпечення навчального процесу.

Сертифікація знань, що існує у традиційному навчальному процесі реалізується в системі дистанційної освіти майже єдиним способом – електронними тестами, результати яких зазвичай обробляються автоматично. Існують інші види організації контролю і сертифікації знань: контрольні роботи, що виконуються тими, хто навчається, в режимі off-line. Тут основним проблемним моментом є забезпечення достовірності того, що одержані викладачем від учня матеріали дійсно підготовлені останнім без сторонньої допомоги. На сьогодні жодне з дистанційних засобів не забезпечує стовідсоткової гарантії цього. Вирішення даної задачі – основна проблема, з якою стикаються при впровадженні системи дистанційного навчання. Таким чином, без безпосереднього контакту учня з викладачем, реальний контроль за роботою учня фактично зведений до нуля, а тому не дивно, що престиж дистанційної освіти нині ще дуже низький.

Організація зворотного зв'язку між викладачем і учнем в процесі навчання. Якщо попереднє завдання було пов'язане з перевіркою знань в певний момент часу, то в цьому випадку йдеться про супровід (допомогу, консультацію) учня в процесі навчання. Суть такого супроводу – оперативне керування навчальним процесом і його індивідуалізація. Тому тут важливим є постійне і оперативне спілкування, що пов'язано з потребою з боку учня у інформаційній допомозі (уточненню, наданню додаткової інформації або роз'яснень) щодо навчального матеріалу. Для вирішення цього завдання можна використовувати: очні зустрічі, традиційний телефонний зв'язок, IP-телефонію, електронну пошту, дошки оголошень, чати, конференції та ін.

Проведення навчального процесу. Йдеться про вирішення задачі гнучкості системи дистанційного навчання, як в цілому, так і окремих його компонентів щодо учасників (суб'єктів) навчального процесу – учнів, викладачів, адміністрації. Кожен з них пред'являє до системи дистанційного навчання свої власні, інколи суперечливі вимоги. Учні можуть пред'являти вимоги щодо форми презентування навчального матеріалу, до глибини опрацювання і швидкості вивчення матеріалу, до частоти і характеру взаємодії з викладачем. Викладач бажав би мати змогу вносити певні зміни в окремі частини навчального курсу. Адміністрації ж потрібна наявність актуальної статистики навчального процесу, відстеження успішності, якості викладання і навчання.

Одним з надскладних завдань організації системи дистанційного навчання є управління навчальним процесом (деканат), що включає набір та формування навчальних груп, організацію окремих навчальних курсів, облік успішності, синхронізацію навчального процесу, розподіл навантаження викладачів, складання звітності, видачу сертифікатів, дипломів і ін. За своєю суттю завдання близьке до завдання документообігу і може бути успішно реалізована за допомогою існуючих спеціалізованих систем, наприклад, таких як LearningSpace (<http://www-01.ibm.com/software/lotus/>), ДОЦЕНТ

(<http://docent.kziitu.kz/docent/>), «Прометей» (<http://www.prometeus.ru/>), «Электронный университет» (<http://e-univer.com/>) та ін.

Наступний важливий момент – це організація освітнього середовища, що складається з предмету впровадження, форми та режиму навчання, технологічних засобів, бюджету.

Як правило, при впровадженні системи дистанційного навчання ґрунтуються на вже існуючій інфраструктурі, що включає наявність тієї або іншої технічної бази і традиційної для навчального закладу схеми навчання. Отже, предметом впровадження з точки зору навчального закладу з існуючою інфраструктурою можуть бути: окремо взятий навчальний курс, безліч автономних навчальних курсів, взаємопов'язані курси в рамках освітньої траєкторії, вся система дистанційної освіти в цілому.

Від вибору того чи іншого варіанту залежить дуже багато. Так у разі вибору, як предмета впровадження, окремого навчального курсу – витрати будуть мінімальними, само впровадження мотивується конкретним викладачем і аспектами його роботи зі своїми учнями. У разі розгортання системи дистанційної освіти необхідно налагодити весь технологічний ланцюжок навчання, починаючи з підтримки окремого дистанційного курсу і закінчуючи компонентами, пов'язаними з підготовкою і оптимізацією розкладу занять, обліком різних форм навчання, всіх типових і нетипових ситуацій, обліком успішності, узгодження навчальних курсів і таке інше. Загалом, це завдання фінансово витратне та трудомістке і без волі й матеріальної підтримки керівництва не може бути вирішено.

Відзначимо наявні проблеми впровадження дистанційних курсів або системи дистанційного навчання. До них слід віднести, по-перше, це проблеми пов'язані з людським фактором. Наприклад, необхідність авторам курсів самостійно структурувати навчальний матеріал, адаптувавши його до вимог електронного навчання – для багатьох викладачів цей процес не є очевидним і легким. Консерватизм викладацького складу – небажання «нового» з боку викладачів може привести до фатальних наслідків для впровадження системи дистанційного навчання в рамках навчального закладу. По-друге, це організаційні проблеми. Так, необхідність постійного супроводу курсу пов'язано з постійними (фінансовими, матеріальними та трудовими) витратами для підтримки і розвитку напряму дистанційного навчання, а навчальні заклади мають обмежені ресурси.

Не дивлячись на існуючі проблеми, нині існує достатня кількість впроваджених систем дистанційного навчання. Яким чином удалося впровадити їх? Завдяки ентузіазму «першопрохідців», а також вдалим і гармонійним поєднанням потенціалу, можливостей і правильного розуміння ролі і місця дистанційного навчання в традиційному навчальному процесі.

Література

1. Зураб О. Д. Организация системы дистанционного образования [Электронный ресурс]. – Элитариум: Центр дистанционного образования. – Режим доступа до ресурсу: http://www.elitarium.ru/2006/03/24/organizacija_sistemy_distancionnogo_obrazovanija.htm